



Spiret på kirken blev revet ned i maj 1984. Foto: Jytte Jørgensen. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Kirken under montfortanerne frem til 1993

Sct. Laurentii menigheds første meget dynamiske sognepræst, pater Alfons Kerckhoffs, stod i spidsen for menigheden i hele 19 år - den længste periode, nogen sognepræst har virket ved Sct. Laurentii Kirke. I november 1920 forlod han Roskilde, og pater Hoppers blev sognepræst.

Kerckhoffs havde ikke blot været virksom i Roskilde, men havde også deltaget i arbejdet med at etablere menigheder andre steder i riget.

Allerede i 1902 spurgte biskop von Euch ham, om montfortanerne kunne grundlægge en mission på Island. Biskoppen var apostolisk vikar for både Danmark og Island, som dengang hørte med i det danske rige (1). von Euch var ikke tilfreds med de kirkelige forhold på Island og ønskede at forstærke det kirkelige arbejde.

Kerckhoffs rådede biskopen til at henvende sig til ledelsen for sin kongregation, som imødekom von Euchs ønske, og i november 1903 forlod tre montfortanere Roskilde for at slå sig ned i Reykjavik. De tre var pater Martin Meulenberg (1872-1941), pater Jan Servaes (1872-1932) og broder Bonifacius. Pater Meulenberg blev i 1929 apostolisk vikar på Island, pater Servaes forlod i 1920 Island på grund af sygdom og slog sig ned i Holland, mens broder Bonifacius vendte tilbage til Roskilde i 1910. (2)

1902 var et travlt år for præsterne i Roskilde, for da overtog montfortanerne også sjælesorgen i Ringsted. Byens katolske menighed bestod især af mange polske tilflyttere. Allerede i januar 1899 var den første hellige messe påny blevet læst i Ringsted, og frem til 1902 læste en jesuiterpræst fra København messen i en lejet sal i Hotel Casino. Biskop von Euch ønskede imidlertid, at montfortanerne skulle overtage menighedsarbejdet i byen. I første omgang klaredes arbejdet fra Roskilde, idet der hverken var en kirke eller en præstegård i Ringsted, så messerne blev læst i skomagermester Emil Klints hjem. Sognet fik sin kirke Sct. Knuds Kirke, som blev indviet den 12. marts

1907, og samme år rejste pater Godefroy Houben (1875-1959) fra Roskilde til Ringsted og blev således den første sognepræst for menigheden i Ringsted. (3)

Mens pater Houben havde virket fra Roskilde, begyndte han også arbejdet med at etablere en menighed i Slagelse, som da havde ca. 20 katolikker. Pater Houben læste den første messe i 1905 i et kapel i Bredgade 17, der var indrettet allerede i 1904. Han fortsatte med at passe arbejdet i Slagelse, indtil han flyttede til Ringsted, og derefter blev sognearbejdet i Slagelse overtaget af pater Francis Blois, der sammen med pater Alfons Kerckhoffs og broder Bonifacius var pionererne i etableringen af den katolske menighed i Roskilde i 1901. Vor Frue Kirke i Slagelse blev indviet den 16. maj 1931. (4)

Også i Holbæk blev der etableret et kontinuerligt menighedsarbejde med udgangspunkt fra præstegården i Roskilde. I 1915 talte den katolske menighed i Holbæk blot en halv snes medlemmer, men pater Kerckhoffs indvilligede i at læse messe i byen en gang om måneden, og den katolske menighed voksede herefter hurtigt. Den hidtidige plads blev for trang, og den 25. juli 1916 kunne Kerckhoffs indvie et kapel i bogholder Axel Christiansens hus. Kerckhoffs overlod snart ansvaret for menigheden i Roskilde til pater Johannes Quaedvlieg, der var kommet til Roskilde i 1914. Han vendte senere tilbage til Roskilde for at blive sognepræst. Skt. Lucii Kirke blev indviet den 2. juni 1918. (5)

Montfortanerne opbyggede desuden kirker og grundlagde sogne i Tåstrup, hvor Skt. Pauls Kirke indviedes i 1933, og Kalundborg, hvor Skt. Maria Kirke blev indviet i 1937, ligesom de har virket i Hillerød, Hellerup og Køge i mange år.

Pater Kerckhoffs flyttede 1920 fra Roskilde til Nijmegen i Holland for dér at fortsætte sit virke hos sin orden. Stephen Holm skriver:

Pater Alfons Kerckhoffs! Som ingen anden havde han tegnet billedet for sin orden i Danmark, og ingen anden sognepræst havde hverken dengang eller nu et format som ham. Det, den montfortanske kongregation i Danmark havde opnået på 20 år, hvor han ubetinget var primus motor, var mere end det, man nåede i de følgende 60 år. Overalt var han respekteret. Hans dannede væsen, overbevisende udstråling og statelige person gjorde indtryk på alle, katolikker såvel som protestanter, tilhængere såvel som modstandere. (6)

Hans efterfølger blev pater Johannes Hoppers (1880-1939), født i Holland og ankommet til Roskilde i 1915. Efter et år i Roskilde blev han sognepræst i Slagelse, og i 1920 blev han sognepræst i Roskilde i to perioder: 1920-26 og 1935-39.

I 1926 afløste pater Johannes Maria Quaedvlieg (1884-1966)



ham som sognepræst. Quaedvlieg var født i Holland, blev præsteviet i 1910 og kom året efter til Danmark, hvor han først virkede i Roskilde under pater Kerckhoffs, indtil han i 1917 blev forflyttet til Ringsted som sognepræst. I 1926 vendte han tilbage til Roskilde for at blive sognepræst, og i de efterfølgende år udfoldede han en stor virksomhed inden for sit sogn. Under ham begyndte således den regelmæssige gudstjeneste i Taastrup fra 1930 og i den nye kirke fra 1933, i Skuldelev og i Hillerød. (7) Et udvalg af hans prædikener udkom i 1972 i bogen *Taler og tanker i udvalg*, genoptrykt i 1995.

Pater Quaedvlieg blev forflyttet i 1935, og pater Hoppers vendte tilbage og virkede indtil 1939. Fra 1939 til 1950 var pater Petrus Johannes Boerrigter (1890-1950) sognepræst ved Sct. Laurentii Kirke. Han var født i Holland og kom til Danmark i 1924. Han blev først kapellan ved Sct. Knuds Kirke i Ringsted og senere sognepræst samme sted, derefter rektor ved Immaculata Kirke på Østerbro i København, og i 1939 blev han udnævnt til sognepræst ved Sct. Laurentii Kirke i Roskilde, hvor han virkede til sin død i 1950. Han kom dermed til at virke i Roskilde i de vanskelige år under besættelsen. (8)

1940 blev et særligt dramatisk år, idet der udbrød brand i Sct. Laurentii Kirke. Den 6. januar om formiddagen på festdagen for de hellige tre konger skete ulykken. Ild og tykke røgskyer steg op gennem kirkens tag.

Brandårsagen var formentlig, at der gik ild i julekrybben i

*Pater Martin Braun.
Fotografi ikke dateret.
Privat eje.*

*Brand i Sct. Laurentii
Kirke den 6. januar 1940.
Fotografiet er beskåret i
øverste højre hjørne.
Roskilde lokalhistoriske
Arkiv.*



kirken. Brandvæsnet og en mængde tililende mennesker arbejdede energisk på at bekæmpe ilden, og selv om kirkebygningen blev reddet, skete der betydelig skade. Det gamle alter blev ødelagt og dermed også Sofie Holtens kunstværker, og et nyt alter blev opført. Koret skulle også genopbygges, og det gamle træloft i kirken blev erstattet af stenhvælvinger, som ses den dag i dag.

I besættelsesårene var både Katolsk Kvindeklub og Katolsk Ungdomsforening meget aktive i Roskilde. De arrangerede hvert år en nytårsrevy, som blev opført på Sct. Josefs Skole, og som tiltrak et stort publikum. Desuden arrangeredes velgørenhedsfester for at skaffe penge til sognets præster, der hverken dengang eller i dag får løn. Det var en stor indsats, menigheden gjorde i disse år.

Pater Boerrigter blev efterfulgt af pater Martin Henry Braun (1904-98), der også kom til at virke som sognepræst i Roskilde i to perioder - 1950-56 og 1963-74 -, og som i alle årene var et po-

pulært midtpunkt for menighedens hverdag. Han var født i Maastricht i det sydlige Holland, og i 1925 aflagde han ordensløfter og indtrådte i montfortanernes kongregation. Han studerede teologi og filosofi på montfortanernes præsteseminarium i Oirschot og blev i 1932 præsteviet i domkirken i s'Hertogenbosch i Holland.

Umiddelbart efter sin præstevielse blev han sendt til montfortanernes præsteseminarium i Redona ved Bergamo i Norditalien, hvor han virkede som lærer i tre år. I 1935 rejste han til Danmark og virkede ved Sct. Pauls Kirke i Tåstrup, først som kapellan i Roskilde fra 1935 til 1938, derefter som sognepræst 1938-50 og som sognepræst i Roskilde 1950-56.

I årene 1963 til 1974 var pater Braun påny sognepræst ved Sct. Laurentii Kirke efter en mellemliggende periode i Tåstrup. Efter sin pensionering som 70-årig stod han til rådighed for kirken i endnu en halv snes år. Pater Braun levede op til ordene "en gang præst - altid præst", hvilket bl.a. kom til udtryk i en løbende sjælesorgstjeneste samt bordmesser helt frem til få måneder før han døde den 13. marts 1998. I 1995 udkom tre af hans prædikener i bogform med titlen *Ruah! Tre prædikener af montfortanerpater Martin Braun.*

I årene fra 1956, hvor pater Braun stoppede sin første periode som sognepræst i Roskilde, indtil 1963, da han vendte tilbage, havde Sct. Laurentii Kirke to sognepræster, pater Joseph Herberighs (født 1913) og pater Mathijs van Buggenum (1907-67).

Den sidste montfortanerpræst ved Sct. Laurentii Kirke i Roskilde blev pater Johannes Umans (1924-2000), der efterfulgte pater Braun i 1974, og som virkede i Roskilde indtil 1993, hvor montfortanerne ophørte med ansvaret for det pastorale arbejde i Sct. Laurentii sogn.

Gennem årene har adskillige virket som kapellan sammen med sognepræsterne i Roskilde. Kapellanen var hjælpepræst, men blev i mange tilfælde senere forflyttet for at blive sognepræst. I Roskilde har der været følgende kapellaner:

Wilhelm Boog (i årene 1918-23)
Jan Gerard Boots
Jozef Brouwers (i årene 1910-12)
Henri Johannes Hubert Cordenraad (i årene 1920-21 og 1950-61)
Jozef Johannes Dreesens (1938-46)
Johannes Leonard Arnold Gillissen (1957-59 og 1963-67)
Jan van den Hoek (i årene 1933-35 og 1939-42)
Jacobus Henricus Houben (i årene 1910-13)

Harry Jansen (1973-75)
Leonard Matthijs Laplooi (i årene 1937-39)
Johan Jozef Lataster (i årene 1946-48)
Knud Wessely Mariboe (1928-33)
Joseph Hubert Mesters (1932-41)
Peter Paulus Roderburg (1915-18)
Piet Roomer (i årene 1918-25)
Stephan Gerhard Joseph Wevers (i årene 1923-29)
Jan Wijnen (i årene 1906-08)
Johannes Zornhagen (i årene 1961-66).

Ligeledes har der været et stort antal brødre tilknyttet præstegården i Roskilde: Foruden broder Bonifacius, der var med til at grundlægge menigheden i 1901, kom især broder Alfred (fra 1937) og broder Ansgar (fra 1956) til at sætte deres præg på sognearbejdet.

Den katolske menighed har sin egen afdeling i den østlige ende af Østre Kirkegård i Roskilde.

Spiret på Sct. Laurentii Kirke blev revet ned i maj 1984 og erstattet af den nuværende top, der har stor lighed med den alternative løsning, som kirkens arkitekt havde tegnet i 1913.

Pave Johannes Paul II besøgte den 6.-8. juni 1989 Danmark. Han mødtes den 7. juni med repræsentanter for den katolske kirke i Danmark med biskop Hans L. Martensen i spidsen. Om eftermiddagen gik turen til Roskilde, der var smykket med blomster og flag, og til Roskilde Domkirke til et omstridt besøg med danske biskopper. De havde pålagt paven, at han ikke måtte sige noget i domkirken. Aftensangen var uden prædiken, og bagefter mødtes paven med bl.a. biskopperne Ole Bertelsen, København, og Bertil Wiberg, Roskilde, i Det gule Palæ ved domkirken.

Ole Bertelsen overbragte paven en hilsen fra den lutheranske kirke, og paven fik lov til at svare, men det kom ikke til en udveksling af teologiske synspunkter. Herfra tog paven til Den Apostoliske Nuntiatur i Vedbæk (9), hvor han overnattede.

Til sognearbejdet i Roskilde føjede sig også spejderarbejde. På opfordring fra sognepræst Quaedvlieg startedes i 1933 en Sct. Laurentii Trop og Flok, der var den første katolske spejder-trop i Danmark. Den blev tilknyttet den katolske Hertug Knuds Division under Det Danske Spejderkorps (dengang kendt som de gule spejdere), hvor de øvrige katolske spejder-grupper i hovedstadsområdet hørte til, og som var dannet nogle år før Sct. Laurentii Trop og Flok kom til.

Pater Quaedvlieg fik fra starten hjælp af tre spejderledere fra København, Otto Kluge, Asta Kluge og Max Laus. Som de første lokale ledere udnævntes Erik Weitzmann og Freddy



Winkel.

Takket være den store støtte fra sognet, præster, søstre og kostskolen kunne Sct. Laurentii Trop og Flok føre en rolig og konstant tilværelse. Aktivitetsniveauet har altid været højt med mange ture, sommerlejre og i en lang årrække spejderfester med revy først på Sct. Josefs Skole og siden i den store festsal på Sct. Jørgens Skole.

Spejderne og ulvene har haft forskellige tilholdssteder. I mange år holdt man til i den gamle længe bag præstegården, men troppen og flokken voksede bogstavelig talt ud af huset, så andre lokaler på Vindingevej og Klostervang måtte tages i brug. Da forholdene så mest fortvivlende ud, fik man i 1970 kærkommen hjælp fra to sider. Lensgreve Knud Holstein-Ledreborg skænkede et tidligere fasanhus på ca. 75 kvadratmeter, og Roskilde Sparekasse forærede spejderne en barak, der tidligere havde været filial på Vindingevej. De to bygninger blev placeret i forlængelse af hinanden i en del af præstegårdshaven nord for kirken, hvor der tidligere havde stået frugttræer, og her holder Sct. Laurentii Gruppe til i dag. Desuden råder gruppen over hytten Kisserupgård i Ledreborg Skov.

*Pater Johannes Umans,
den sidste
montfortanerpræst ved
Sct. Laurentii Kirke.*

*Det nye alter blev bygget
omkring 1970. Foto: Jytte
Jørgensen. Fotografi ikke
dateret. Roskilde
lokalhistoriske Arkiv.*



*Et af de tidligste
fotografier af
Sct. Laurentii
spejderne, her opstillet i
præstegårdens have.
En del af det nu nedrevne
hus i baggrunden blev i en
årrække brugt som
mødelokale for spejderne.
Fotografi ikke dateret.
Privat eje.*

Noter

(1) Det apostoliske vikariat går tilbage til 1622, da man i Rom fik skabt en ny-ordning af sjælesorgen for katolikkerne i Norden. Efter at Johan Frederik af Hannover, den danske kong Frederik III's svoger, var konverteret, oprettedes 1667 "Det apostoliske Vikariat for Norden", der først blot omfattede Nordtyskland, hvis første overhoved var biskop Valerio Maccioni. Efter ham fulgte den store danske naturvidenskabsmand og konvertit Niels Stensen 1676-86. I 1678 udvidede Propagandakongregationen Niels Stensens ansvarsområde til også at omfatte hans fædreland Danmark. På denne måde blev det katolske hierarki i princippet genoprettet, omend i eksil, og således blev det ved at være i næsten 200 år. Det var i reglen biskopper i nordtyske bispedømmer som Hildesheim, Münster, Paderborn og Osnabrück, der også udnævntes til vikarer for Norden og dermed op gennem 1800-tallet var ansvarlige for kirkerne og deres gejstlighed i bl.a. København og Fredericia.

(2) Stephen Holm: *Achtzig Jahre Montfortaner in Dänemark*, s. 21-22.

(3) Sammesteds s. 22.

(4) Sammesteds s. 23.

(5) Sammesteds s. 28.

(6) Sammesteds s. 39.

(7) "Pastor Johannes Maria Quaedvlieg S.M.M. 1910-1935" i: *Nordisk Ugeblad for katolske Kristne* 1925, s. 722.

(8) "Præstjubilæum i Roskilde" i: *Katolsk Ugeblad* 1944, s. 375.

(9) Den Apostoliske Nuntiatur fungerer som forbindelsesled mellem biskopperne i forskellige lande og pavestolen.